

SAŽETAK

U toku pohađanja nastave asistenti u nastavi se preporučuju kao tehnička pomoć u pogledu obezbjeđivanja pristupa obrazovanju i obrazovnom postignuću za decu sa: težim i teškim tjelesnim smetnjama, umjerenim intelektualnim smetnjama, bez vida, najtežim i potpunim gubitkom sluha, težim do teškim govorno-jezičkim smetnjama i autizmom.

Okosnica rada sa decom sa smetnjama i teškoćama u razvoju je Individualni razvojno-obrazovni program (IROP) kojim se postavljaju kako obrazovni tako i razvojni ciljevi. U skladu sa IROP-om (procjenom obrazovnih, razvojnih potreba i ciljeva za dijete) i rasporedom časova određuje se obim podrške koju asistent pruža. Rad koordinira nastavnik, a prate stručna služba i uprava škole.

Pri organizovanju rada asistenta vodi se računa o IROP-u (potrebama deteta, interesovanjima, sposobnostima), rasporedu časova, korišćenju pomagala i alternativnih oblika komunikacije, dostupnosti stručne podrške (u samoj školi, od strane spoljnih saradnika) i dr.

Naime, za neku decu treba obezbijediti pomagala, specijalizovanu opremu, alternativne oblike komunikacije, asistivnu tehnologiju što povećava njihovu nezavisnost nasuprot zavisnosti usljed angažovanja asistenta. Za neku decu dovoljan je angažman zaposlenih u ustanovi ili organizovanje vršnjačke pomoći posebno ako su, shodno propisanim obavezama, urađena prilagođavanja i adaptacije (npr. korisnik kolica).

Dakle, asistent se može rasporediti za podršku u izvođenju pojedinih nastavnih predmeta (najčešće crnogorski jezik, matematika...). Jedan asistent može biti podrška za više dece, a na način da se usaglase IROP-i dece i rasporedi časova.

INDIVIDUALNI RAZVOJNO-OBRAZOVNI PROGRAM (IROP)

Individualni razvojno-obrazovni program (IROP) je dokument koji se radi za svako dijete. Zasniva se na dinamičkoj procjeni odnosa aktuelnog i planiranog funkcionisanja djeteta (saznajni, emocionalni, socijalni i fizički), nivoa znanja i vještina.

Njime se utvrđuju načini podrške, metodika i prilagođavanje procesa učenja, ispunjenje individualnih potreba i potencijala djeteta. Predstavlja kompilaciju djetetovih osobina, potreba i ciljeva predmetnoga programa.

U zavisnosti od smetnji i teškoća u razvoju, sposobnosti i potreba djeteta IROP omogućava: modifikovanje sadržaja predmetnog programa; mijenjanje, prilagođavanje i individualizaciju metodike kojom se sadržaji realizuju. Individualni program dozvoljava dopunjavanje alternativnim oblicima komunikacije, kao što su znakovnim jezikom, Brajevim pismom, komunikacijskim sličicama, upotrebu specijalizovane didaktike, opreme, pomagala, asistivne tehnologijom i sl.

U postavljanju i realizaciji IROP-a afirmiše se saradnja, kompetencije i odgovornosti svih aktera. U njemu se jasno definiše kada i kojim oblastima je potrebna podrška asistenta.

PODRŠKA ĐECI SA POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA

U školi se vodi računa da se za đecu s tjelesnim smetnjama obezbijedi pristup objektu, učionica na prizemlju, prostor bez barijera koji omogućava nesmetano kretanje kolica, da se omogući kretanje uz pomoć hodalice ukoliko su u pitanju smetnje koje ne zahtijevaju korišćenje kolica, radni sto sa pokretnom pločom i mobilnim sedištem, pribor i sredstva za rad: uvećani format papira, uvećan font, pojačane linije, krupnije iscrtani kvadrati, prilagođen pribor za pisanje (trouglaste ili okrugle deblje grafitne olovke i sl.), laptop, kalkulator, diktafon i dr. Ostvaruje se saradnja s resursnim centrom. Učeniku sa intelektualnim smetnjama osigurava se stručna podrška u skladu s potrebama (defektolog, psiholog, pedagog) uključujući saradnju s resursnim centrom. Prostor za rad i učenje treba biti dobro osvijetljen bez dodatnih stimulusa koji remete pažnju. U učionici treba odrediti mjesto sa kojega dijete može da ima najbolji pregled radnog prostora. Za učenje i rad obezbijediti tzv. očigledna nastavna sredstva i sl. Potencirate sažetke gradiva, ključne pojmove i informacije, povezivanje sa ličnim životom...

Za dijete sa smetnjama sluha uspostavlja se saradnja s resursnim centrom. Inicijalna olakšica u radu sa ovom decom je slušni aparat, kohlearni implant. Najznačajnija tehnička prilagođavanja u školi su: kompjuter, mjesto u prvoj klupi ili na centralnom mjestu u učionici, eliminisanje zvukova u pozadini koji remete pažnju, izvor svjetlosti usmjeren na lice sagovornika, slikovni materijal, didaktička sredstva namijenjena ovoj deci.

Za dijete s autizmom nužna je podrška stručnih saradnika (defektolog, psiholog, pedagog) uz uključivanje resursnog centra. U školama treba primijeniti različite didaktičko-metodičke pristupe i aktivnosti zasnovane na prilagođavanju, potrebama, očuvanim sposobnostima, sklonostima ka vizualizaciji i simbolizaciji. Implikacije u procesu obrazovanja i vaspitanja treba da su: strukturisan dan; vizuelna podrška; raspored aktivnosti; jasna socijalna pravila; nagrađivanje; Demonstriranje ponašanja i postupaka; vršnjačka podrška.

ZADUŽENJA U USTANOVI

Uprava vodi računa o organizaciji nastave, poštovanju pedagoških normativa, edukaciji kadra, formira tim za izradu IROP-a i praćenje djeteta (čini ga predstavnik uprave, stručne služne, realizatori nastave), prilagođavanju, nabavci didaktike, pomagala, asistivne tehnologije, upućuje na usmjeravanje kada se teškoća u razvoju pokaže tokom nastavnog procesa, razmjeni informacija i komunikaciji i sl. Kada je riječ o asistenciji u nastavi obaveze uprave škole su da vodi računa o realno potrebnom broju asistenata, omogući i prati njihovo angažovanje, definiše opis i obim posla, podršci stručnih saradnika, prilagođavanju, opremi/pomagalima i dr.

Stručna služba (pedagog, psiholog, defektolog) učestvuje u izradi IROP-a, pruža methodske i didaktičke preporuke, savjetuje nastavnike i roditelje; realizuje neposredan rad i prati napredovanje djeteta; sa nastavnicima osmišljava i priprema radne listove, testove za provjeru znanja. Procjenjuje potrebe za obukama i učestvuje u izvođenju istih; sprovodi profesionalnu orijentaciju; koordinira unos podataka u MEIS; saraduje i razmjenjuje informacije s roditeljima, nadležnim ustanovama i sl. *Defektolog (stručni saradnik, voditelj psebnog odjeljenja)*: učestvuje u izradi i primjeni IROP-a; izvodi neposredan nastavni i suportativan rad s učenicima; pruža savjete, radionice kadru škole i roditeljima; u saradnji s nastavnicima i stručnom službom priprema didaktička sredstva, radni materijal i testove za provjeru znanja; učestvuje u profesionalnoj orijentaciji; pomaže u vođenju evidencije i podataka kroz MEIS.

Stručni saradnik (pedagog, psiholog, defektolog) definiše i prati rad asistenata. Najprije učestvuje u izradi individualnog programa, usaglašava ih sa rasporedima časova dece, pruža metodске i didaktičke preporuke i savjete nastavniku i asistentu. Pomaže da se osmisle i pripreme radni listovi, testovi za provjeru znanja.

Nastavnici (vaspitači, razredne nastave, odjeljenjski starješina, predmetni nastavnici) učestvuju u izradi i sprovode IROP kroz redovnu nastavu, vršnjačke i vannastavne aktivnosti; učestvuju u izradi i primjenjuju IROP; pripremaju individualizovani radni materijal za rad u školi i kod kuće; prate postignuća djeteta, vode portfolio, organizuju dodatnu nastavu, vršnjačku podršku, vannastavne aktivnosti; na osnovu IROP-a sastavljaju prilagođene testove i zadatke, predlažu formu testa za interno-eksternu evaluaciju, saraduje u procesu profesionalne orijentacije. Nastavnici kroz IROP definišu oblasti u kojima je potrebno učesće asistenta i daju mu instrukcije za rad. Na osnovu IROP-a ukazuju što je potrebno da bi se dijete podržalo u nastavnom procesu: pomoć pri pisanju, računanju, rukovanju priborom, praktikovanju fizičkih vježbi i sl.

OPIS I OBIM POSLA ASISTENTA

Asistent u nastavi je tehnička pomoć u pogledu obezbjeđivanja pristupa obrazovanju i obrazovnom postignuću dci sa posebnim obrazovnim potrebama.

Stručni tim škole na osnovu rješenja o usmjeravanju, IROP-a, rasporeda časova, u saradnji sa nastavnicima, kroz konsultacije sa roditeljima, definiše potrebe i obim podrške učenicima. Rad asistenta koordinira nastavnik, a prati stručna služba i uprava škole.

Od asistenta se očekuje da pomaže u školi, učionici i nastavnom procesu: pisanje, računanje, rukovanje priborom, praktikovanje fizičkih vježbi i sl. Pruža pomoć u savladavanju obrazovnog programa, oblikovanju ponašanja, razvijanju umijeća samostalnosti, interakcije s drugim ljudima, iniciranja i podržavanja komunikacije postavljenih IROP-om.

Ovaj angažman ne treba miješati sa poslovima koje obavlja nastavnik, stručni saradnik škole, resursnog centra i ne smije da utiče na njihov profesionalni integritet.

Tokom definisanja obima i organizovanja ove vrste podrške treba voditi računa o IROP-u dece (potrebe, interesovanja, sposobnosti, olakšavajući i otežavajući faktori), dostupnosti stručne podrške - u školi, resursnom centru, od strane spoljnih

saradnika, upotrebi pomagala, specijalizovane opreme, alternativnih oblika komunikacije i dr.

Kod mnoge dece treba podsticati nezavisnost i ne treba dovesti u pitanje njihovu socijalizaciju i samostalnost, odnosno izazvati izolaciju, pseudosegregaciju.

U tom cilju za neku decu treba obezbijediti adekvatna pomagala, opremu, asistivnu tehnologiju čime se olakšava proces nastave i povećava nezavisnost dece (nasuprot zavisnosti koja se može izazvati usljed angažovanja asistenta).

Nadalje, za neku decu dovoljan je angažman zaposlenih u ustanovi ili organizovanje vršnjačke pomoći naročito ako su, shodno propisanim obavezama, urađene neophodne adaptacije i škola opremljena (npr. korisnik kolica, slijepo dijete).

Opravdano je da asistent bude podrška u izvođenju pojedinih nastavnih predmeta (najčešće su to crnogorski jezik, matematika) i kada se usaglase IROP-i dece i rasporedi časova realno je da jedan asistent bude angažovan za više dece.

Konkretno, detetu s tjelesnim smetnjama asistent pomaže pri: namiještanju i pridržavanju papira pri pisanju, okretanju stranica, dodavanju pribora za rad, namiještanju posebnih pomagala, kod upotrebe CD-a, kompjutera, laptopa, diktafona.

Asistent pomaže u aktivnostima koje dijete s intelektualnim smetnjama može da izvede uz malu pomoć. On demonstrira aktivnost, ukazuje na ono što treba dijete da odradi, postavlja mu potpitanja, nudi pojašnjenja, dodaje radne listiće i jasnim uputstvima navodi dijete na koji dio radnog materijala treba da se usresredi, što i na koji način da odradi. Održava i usmjerava učenikovu pažnju, daje pravovremena obavještenja o promjenama aktivnosti, po potrebi čita radni tekst i/ili zadatak i sl.

Uloga asistenta za dijete sa smetnjama vida (ukoliko postoji potreba) je da pomaže: pri orijentaciji u prostoru, čitanju zadataka, crtanju, zapisivanju odgovora (ako učenik bez ostatka vida nije u potpunosti savladao Brajevo pismo), pri prelasku na opismenjavanje reljefnim pismom, pri izradi praktičnog rada prema uputstvu učenika (djelimična ili potpuna pomoć), pri dodavanju pribora ili namještanju prilagođene posebne opreme.

Detetu sa smetnjama sluha (ukoliko je potrebna podrška) zadaci asistenta su da provjeri da li dijete razumije pitanje, pojedine riječi, fraze i rečenične konstrukcije, pojasni nepoznate riječi, prepriča kontekst i sl.

Đeci s autizmom asistent pruža pomoć tako što demonstrira aktivnost i po potrebi uz malu pomoć omogućava da je izvede, dodaje radne listiće, daje jasna uputstva i navodi ga u radnom materijalu šta i što treba da radi, provjerava da li dijete razumije, usmjerava i održava pažnju i usresređenost na zadatak, daje pravovremena obavještenja o promjenama ili potrebi za promjenama aktivnosti, čita tekst i/ili zadatke i sl. Predstavlja materijal koji je nastavnik pripremio djetetu, koristi nagrađivanje i ohrabrivanje, ukazuje i potvrđuje dozvoljeno/nedozvoljeno ponašanje, primjenjuje postupke i tehnike kojima se utiče da se smanji anksioznost učenika i sl.

NAPOMENA: U radu sa decom asistent treba da vodi računa da svojim prisustvom i aktivnostima ne ometa dijete u druženju i socijalizaciji (time što je stalno uz dijete, sedi neposredno do njega i sl.). Treba da izbjegava da izvodi aktivnosti umjesto djeteta bilo da se one odnose na nastavu ili brigu o sebi i svojim stvarima. Takođe, asistent ne treba da preuzima posao nastavnika (radi IROP, priprema nastavni i radni materijal, izvodi nastavu s djetetom i sl.), obavlja savjetodavni rad, posreduje između roditelja i nastavnika/stručne službe, daje opis i informacije o djetetu i sl.